

Een gesprek met Dejo in het 798 Art District, Beijing.

Door Junkai Zhang (张钧凯). 17 mei 2026. Afgestudeerd aan de Fudan-universiteit in Beijing, hoofdvak wiskunde. Kunstliefhebber en verzamelaar.

Het begrijpen van de symbiotische kunstfilosofie van Toyisme

Mijn gesprek met Dejo, oprichter van Toyisme, begon met het raadselachtige en vitale manifest *Moeder*. Vanaf dat eerste moment verbrijzelde het alle vooropgezette ideeën die ik had over kunststromingen en collectieve creatie. In zijn vertelling ontstond Toyisme vanuit een intieme, interne consensus en groeide het uit tot een diep geordende, maar oneindig inclusieve artistieke gemeenschap. Het unieke model van collectieve creatie is de meest ontroerende en essentiële kern van de beweging geworden.

Dejo gaf toe dat het manifest *Moeder* geen tastbare, gecodificeerde doctrine is, maar een spiritueel verbond tussen de eerste Toyistische scheppers. Nooit bedoeld om aan de buitenwereld te worden onthuld, heeft het altijd een levende vitaliteit behouden – groeiend, itererend, evoluerend op eigen kracht, nooit gevangen in een initiële kader. Met elke nieuwe kunstenaar die zich aansluit, verrijkt het zichzelf en evolueert het onophoudelijk, als de baarmoeder die een beweging voedt en de groei van de hele artistieke familie koestert. En deze baarmoederlijke omarming kristalliseerde zich uiteindelijk uit tot het onmiskenbare collectieve creatiesysteem dat Toyisme definieert.

Aan het begin waren er slechts drie verwante kunstenaars die hand in hand vooruitliepen. Geleidelijk groeide het uit tot een team van twintig, waarbij elk lid overeenkomt met een letter van het Engelse alfabet, een reeks identiteitssymbolen die uitsluitend aan dit collectief toebehoren. De oprichter en schrijver van het manifest "Moeder", Dejo, belichaamt de letter D. Geen verheerlijking van individuele namen, geen onderscheid naar status of rang: letters werden emblemen van gelijkheid onder makers, in overeenstemming met Toyisme's stichtende hart: de cultus van de persoonlijkheid oprichten en collectieve gelijkheid nastreven.

Wat me nog meer verbaasde, waren de buitengewone, unieke, symbiotische regels voor samenwerking binnen de groep. Elke kunstenaar die Toyisme wil betreden, ondergaat een systematisch trainingsprogramma van zes maanden, onder leiding van Dejo zelf. Toch knecht deze training de geest van de maker nooit; het richt zich uitsluitend op het verenigen van schildertechnieken, stilistische paradigma's en expressieregels, dat wil zeggen, het vaststellen van Toyisme's kenmerkende visuele taal: hoog verzadigde, intense kleuren; strakke, geometrische lijnen; cartoonachtige symbolen doordrenkt van verhaal; en een uniforme logica van beeldcompositie.

"Beperk de vorm van expressie, maar beperk nooit het hart van expressie." Dit is het creatieve principe dat Dejo standvastig hooghoudt, en het is de meest verfijnde wijsheid van Toyisme. De training schetst slechts de grenzen van expressie, zodat

alle leden een coherente visuele identiteit dragen en een uniek stilistisch kenmerk voor de beweging smeden. Maar wat betreft wat er moet worden uitgedrukt, wordt absolute vrijheid geboden. Of het nu gaat om bespiegeling over ecologie, kritiek op technologische vervreemding, verkenning van kindertijd en menselijkheid, of interpretatie van culturele diversiteit, elke maker volgt zijn hart, kiest vrije thema's en laat zijn eigen reflecties horen.

Juist hierdoor heeft Toyisme zijn unieke artistieke karakter gevormd: een collectief oeuvre met een zeer verenigde vorm en een intens herkenbare stijl, terwijl elk werk rijk, gevarieerd en volkomen onderscheidend is in thema, intellectuele kern en emotionele resonantie. Dit is niet langer louter collectieve creatie; het is een uitgebalanceerde artistieke symbiose. Het omzeilt de valkuilen van verspreide stijl en een holle kern die vaak groepsprojecten teisteren, terwijl het de onafhankelijke gedachte en creatieve ziel van elke maker behoudt. Het bouwt Toyisme's artistieke identiteit op door eenheid van vorm en grenzeloze inclusiviteit in de inhoud, waardoor de beweging eindeloos levendig blijft met frisse intellectuele kracht.

Wat deze beweging echter werkelijk boven louter artistieke praktijk uittilt en tot een subversief monument in de hedendaagse kunst maakt, is Dejo's radicale herdefiniëring van de relatie tussen kunst en kunstenaar. Toen ik vroeg naar de ware identiteiten van deze twintig kunstenaars, was het antwoord: niemand weet het. De weerklinkende woorden van Dejo galmen nog na met immense kracht: Kunst komt eerst. De kunstenaar staat erachter.

Dit staat volledig haaks op de heersende logica in de hedendaagse kunstwereld. De huidige markt zit gevangen in een omgekeerd dilemma, waarbij de auteur boven het kunstwerk wordt geplaatst. De waarde van een stuk wordt eerst gekoppeld aan de roem, het persona, het cv en marktlabellen van de maker; de intrinsieke artistieke waarde en de intellectuele ziel van het werk zelf worden secundaire overwegingen. Mensen jagen op de uitstraling van de kunstenaar, niet op de ziel van het werk. Maar Toyisme verbreekt op de meest resoluut mogelijke manier deze groteske verstrengeling.

Elke kunstenaar in de groep verschijnt gemaskerd wanneer er foto – en/of videocamera's opduiken. Hun publieke identiteit is slechts een code van een enkele letter uit het alfabet. Hun echte namen, gezichten, woonplaatsen, geschiedenissen en persoonlijke verhalen blijven volkomen onbekend; alle informatie die de individuele kunstenaar zou kunnen identificeren, wordt volledig verborgen. Dejo gaf zelf toe dat in zijn thuisland, Nederland, niemand hem herkent wanneer hij zijn masker afzet. Maar met het masker op wordt hij door talloze mensen herkend. Hij wist opzettelijk zijn individuele identiteit uit te schakelen en richt elke blik weer op de kunst. Dit is een moedige ontkoppeling van kunst en kunstenaar.

Wat Toyisme probeert te doen, is de publieke aandacht met kracht terug te trekken naar de oorsprong: terug naar de kleuren, verhalen, ideeën en emoties van het werk zelf; terug naar de intrinsieke waarde van kunst, onbesmet door de roem, persoon en "buzz" van de maker. Hier wint of verliest een stuk geen waarde vanwege wie het heeft gemaakt. Kunst wordt eindelijk bevrijd van zijn hechting aan het individu en

keert terug naar zijn puurste essentie. Nog verbazingwekkender is hoe deze filosofie zich uitstrekt tot een ongeken­de, levende vorm van artistieke continuïteit.

Ik drong verder bij Dejo aan: als een van deze kunstenaars ophoudt met creëren, of zelfs sterft, hoe blijft de beweging dan bestaan? Zijn antwoord herdefinieert Toyisme als een "levend organisme." Wanneer een van de maximaal zesentwintig kunstenaars overlijdt of stopt, wordt zijn bijbehorende letter niet uitgewist. Het blijft tijdelijk vacant, in afwachting van een nieuwe kunstenaar die die alfabetische identiteit zal overnemen met daaraan verbonden zijn/haar eigen nieuwe pseudonaam.

Er zijn geen on­vervangbare individuen, geen eeuwige persoonlijke symbolen, alleen een eindeloze, regeneratieve kunstlijn. Het fysieke leven van een kunstenaar mag eindigen, maar de letter-identiteit, de creatieve draad en de ziel van de beweging die de geest van Toyisme belichaamt, kunnen voor altijd voortduren. Deze groep is niet langer een eenvoudige verzameling van maximaal zesentwintig onafhankelijke individuen, maar een levensvorm die zich voortdurend vernieuwt, metaboliseert en groeit.

Dit is niet langer slechts een vorm van creatieve organisatie; het is een radicale heruitvinding van "de manier waarop de kunstenaar bestaat" in de moderne kunstgeschiedenis. Het verbrijzelt de traditionele logica dat "kunst alleen door het individu leeft", bevrijdt kunst van de grenzen van een enkele levensduur en schenkt de eeuwige vitaliteit.

Nadat we de essentiële relatie tussen kunst en kunstenaar hadden verkend, leidde Dejo me dicht­er bij de werken zelf. Toen begreep ik pas echt de innerlijke ziel van Toyisme, leesbaar, speels, diepgevoeld, en mijn hardnekkige vooroordeel tegen hedendaagse abstracte kunst als "pretentieu­se duister en opzettelijk onbegrijpelijk" werd volledig verbrijzeld.

Hij gebaarde naar een stuk met de titel '*Zij sproken nog*' (zie afbeelding hieronder). Er staan geen realistische portretten in het kader. In plaats daarvan worden de creatieve symbolen en stilistische essenties van overleden meesters Dali, Picasso, Van Gogh, Da Vinci, Matisse, Brâncuși, Mondriaan en Munch ontmanteld en gereconstrueerd tot de kenmerkende jeugdige abstracte motieven van Toyisme. Een veelheid aan artistieke zielen wordt op één doek gecondenseerd. Dejo zei dat het thema van dit stuk een eerbetoon is aan die pioniersgeesten die tijdperken overstijgen. Hun fysieke vormen zijn allang verdwenen, maar hun ideeën, esthetiek, creatieve geest en artistieke kracht zijn nooit vervaagd. Ze dwalen nog steeds door de wereld en beïnvloeden diepgaand iedereen die hen volgt.

Om eerlijk te zijn: toen ik voor het eerst naar het schilderij keek, was ik zoals de meeste kijkers volledig niet in staat de diepere betekenis te vatten. Dejo, die dit onbegrip scherp aanvoelde, wees zachtjes naar het tekstpaneel naast het schilderij en verwoordde nog een industrie-subverterend principe van Toyisme: het geschilderde beeld alleen is niet het complete kunstwerk. Het schilderij, samen met een poëtische, interpreterende tekst, vormt de volledige, integrale artistieke expressie.

Hij schuwde niet om de malaise van de hedendaagse kunstscene te bekritisieren: veel makers vertolken hun werken extreem abstract en ondoordringbaar, zonder enige sturende interpretatie, en plakken in plaats daarvan labels als "hoge abstractie" of "onafhankelijke lezing" erop. In werkelijkheid bezitten ze helemaal geen duidelijke expressieve kern. Het is louter mystificatie, een kunstmatig opgeworpen barrière, die leegte in duisternis hult, gewone toeschouwers afstoot en kunst verandert in een spel van pretentieuze exclusiviteit voor enkelen.

Toyisme verwerpt deze hypocriete "elegantie" volledig. Voor elk stuk componeert de kunstenaar in Toyisme persoonlijke, gedetailleerde, poëtische beschrijvingen. Toyisme heeft nooit de toeschouwer willen buitensluiten, noch opzettelijk barrières voor begrip willen opwerpen. Het oorspronkelijke hart is altijd dit geweest: hopen dat iedereen kunst kan lezen en er dichterbij kan komen.

De tekst is een deur naar begrip, maar nooit het enige antwoord. Toyistische werken zijn noch letterlijk, alledaags realisme, noch absolute abstractie die je stuurloos achterlaat. Ze behouden een speelse, abstracte expressie, verwerken aanwijzingen en metaforen in het beeld en laten ruimte voor de kijker om te zoeken, te verkennen en te genieten, zodat iedereen in het schilderij kan "spelen" en ontdekken. De tekst helpt je de deur naar begrip open te duwen, onthult de oorspronkelijke bedoeling en het thema van de maker, maar ketent je gevoelens nooit en dicteert geen enkele, definitieve interpretatie.

Dit is het meest prachtige en wonderbaarlijke hart van Toyisme: het zet alle hoogmoed opzij, verwerpt valse diepzinnigheid, zodat kunst geen onoverkomelijke drempel meer heeft. Gewone mensen kunnen het voelen en lezen. Tegelijkertijd behoudt het de essentiële open ruimtes en de poëzie van de kunst, zodat elke kijker zijn eigen begrip, ervaring en gevoel kan hebben.

Het creëert geen cognitieve kloof en steelt ook niet de vrijheid om te denken. Het geeft kunst terug aan de mensen, maar laat elk individu zijn eigen diep persoonlijke artistieke ontmoeting hebben.

Na zoveel werken te hebben aanschouwd, groeide mijn verlangen om de meest gedestilleerde, geconcentreerde spirituele kern te ontdekken die achter alle creatie schuilgaat. Ik vroeg Dejo of hij de kracht die hij de wereld wil bieden in de eenvoudigst mogelijke woorden kon vangen. Hij aarzelde om eerst een kort antwoord te geven, dus sprak ik de twijfel in mijn hart uit: omdat de opvattingen van mensen zo divers zijn en hun perspectieven zo gevarieerd zijn, maakte hij zich dan ooit zorgen dat het publiek afwijkende of zelfs "verkeerde" interpretaties zou vormen?

Dejo's antwoord raakte rechtstreeks het hart en roerde mij diep. Met onwrikbare zekerheid vertelde hij me dat zijn creatie nooit alleen voor de kijker van het heden is geweest; het is evenzeer een geschenk voor de volgende generatie en zelfs voor de kinderen van hun kinderen. Hij heeft een onwankelbaar geloof dat Toyisme, geworteld in collectieve symbiose en gedeelde creatie, een kracht bezit die jaren kan doorboren en generaties kan overstijgen, genoeg om stil te staan in de lange tijd, om te worden gezien en herinnerd, generatie na generatie.

Naar zijn mening bestaat de zogenaamde "verkeerde" interpretatie niet. Elk gevoel dat in het hart van een kijker ontstaat, elke gedachte die diepgaand is, elke unieke resonantie, is zelf een onmisbaar onderdeel van de creatie. De beschouwer versmelt met het werk; interpretatie en kunst leven symbiotisch. In een andere zin neemt iedereen deel aan deze grootse artistieke onderneming.

Meegesleept door deze geest die de tijd overstijgt, drong ik verder aan: als er één eeuwig motto was om talloze komende generaties na te laten, wat zou dat dan zijn? Met een vaste blik sprak Dejo de korte zin uit die door zijn levensideaal en het geloof van de beweging loopt:

Every Dream Needs a Team.

Hij gaf toe dat hij altijd in een hartstochtelijke droom heeft geleefd. Zijn levenswens is om een groep gelijkgestemde zielen, reisgenoten, te verzamelen om een kunstvorm te smeden die volkomen uniek is en de wereld kan verbazen. Toyisme is nooit een eenzame praktijk van zelfbewondering geweest; het is een collectieve droom, gebouwd door een groep kunstenaars, ieder brandend van liefde en verschillend in denken, die vasthouden aan een verenigde vorm van expressie en samen met één hart bouwen.

Deze droom begon met Dejo alleen, groeide geleidelijk uit tot een team van twintig, en zal in de toekomst voortdurend nieuw leven aantrekken, zodat de vlam zich eindeloos verspreidt. Ze hebben een duidelijk en romantisch plan: de beweging zal het moment van haar sierlijke voltooiing bereiken in het jaar 2042, 50 jaar na de oprichting van Toyisme. Dan gaan de maskers af en wordt het geheime manifest openbaar.

Wanneer de vooraf bepaalde eindtijd aanbreekt, zullen alle schilderijen, geschriften, de kroniek van creatie die in de wereld achterblijft, samen met decennia van de daad van samen op deze weg wandelen in symbiose, samensmelten tot één geheel. Ze zullen een monumentaal, diepzinnig, betekenisvol stuk moderne performancekunst worden. Wat de wereld zal hebben, is niet slechts een verzameling kunstwerken om te observeren, maar het hele tientallen jaren durende traject van een groep dromers die vasthielden aan hun oorspronkelijke hart, hun droom zij aan zij najagend, een proces dat op zichzelf de meest ontroerende en diepzinnige kunst van allemaal is.

Dejo's levensmissie en visie zijn zowel eenvoudig als brandend: via het voertuig van Toyisme hoopt hij aan de wereld de ware betekenis van collectief dromen te interpreteren, om de passie en moed te ontwakken die in elk gewoon hart sluimeren, en hen aan te sporen om moedig naar hun eigen idealen te rennen, ongebonden door wereldse ketenen van geld, status en materiële zaken.

Ik leef in mijn droom. Elke droom heeft een team nodig.

Deze twee korte, krachtige zinnen spreken tot de onophoudelijke spirituele bloedlijn van Toyisme. Ze zijn de zachtste, maar meest monumentale kracht die een zuivere en grote kunstenaar aan de wereld heeft nagelaten. Hij werpt de drukte van roem en fortuin van zich af, legt persoonlijke glorie opzij en beoefent zijn oorspronkelijke hart met zijn hele leven. Hij bewaakt een droom met het collectief, waardoor Toyisme de tijd overstijgt en voor altijd schijnt.

"Zij spoken nog"